

Doc. dr. Žydronė Kolevinskienė
VDU, LLTI

**XX a. pusės modernizmas ir postmodernizmas pasaulio
literatūroje:**

Kazuo Ishiguro romanas *Klara ir Saulė*,

Serhijaus Žadano romanas *Internatas*

Programoje:

XX a. antrosios pusės modernizmas ir postmodernizmas pasaulio ir Lietuvos kitakalbėje literatūroje (bent vienas pasirinktas autorius): M. Atvud (M. Atwood), „Oriksė ir Griežlys“; S. Beketas (S. Beckett), „Belaukiant Godo“; Ch. L. Borchesas (J. L. Borges), „Smėlio knyga“; J. Brodskis, pasirinkti eilėraščiai; U. Ekas (U. Eco), „Rožės vardas“; Dž. Faulzas (J. Fowles), „Prancūzų leitenanto moteris“; G. Grasas (G. Grass), „Skardinis būgnelis“; B. Hrabalas (B. Hrabal), pasirinkti apsakymai arba apysaka; **K. Išiguras (K. Ishiguro), „Neleisk man išeiti“**; M. Kundera (M. Kundera), „Nepakeliama būties lengvybė“; G. Garsija Markesas (G. García Márquez), „Šimtas metų vienatvės“; Č. Milošas (Cz. Miłosz), pasirinkti eilėraščiai ir esė; K. Skujeniekas (K. Skujenieks), pasirinkti eilėraščiai; V. Šymborska (W. Szymborska), pasirinkti eilėraščiai; O. Tokarčuk (Tokarczuk), „Varyk savo arklą per mirusiųjų kaulus“; **S. Žadanas (S. Żadan), eilėraščiai arba „Internatas“ ar kitas šių ar kitų autorių pasirinktas kūrinys (kūriniai).**

Kazuo Ishiguro

Gimė 1954 m. lapkričio 8 d.,

Nagasakije, Japonijoje.

Japonų kilmės britų rašytojas

ir scenaristas.

Kazuo Ishiguro biografija (1)

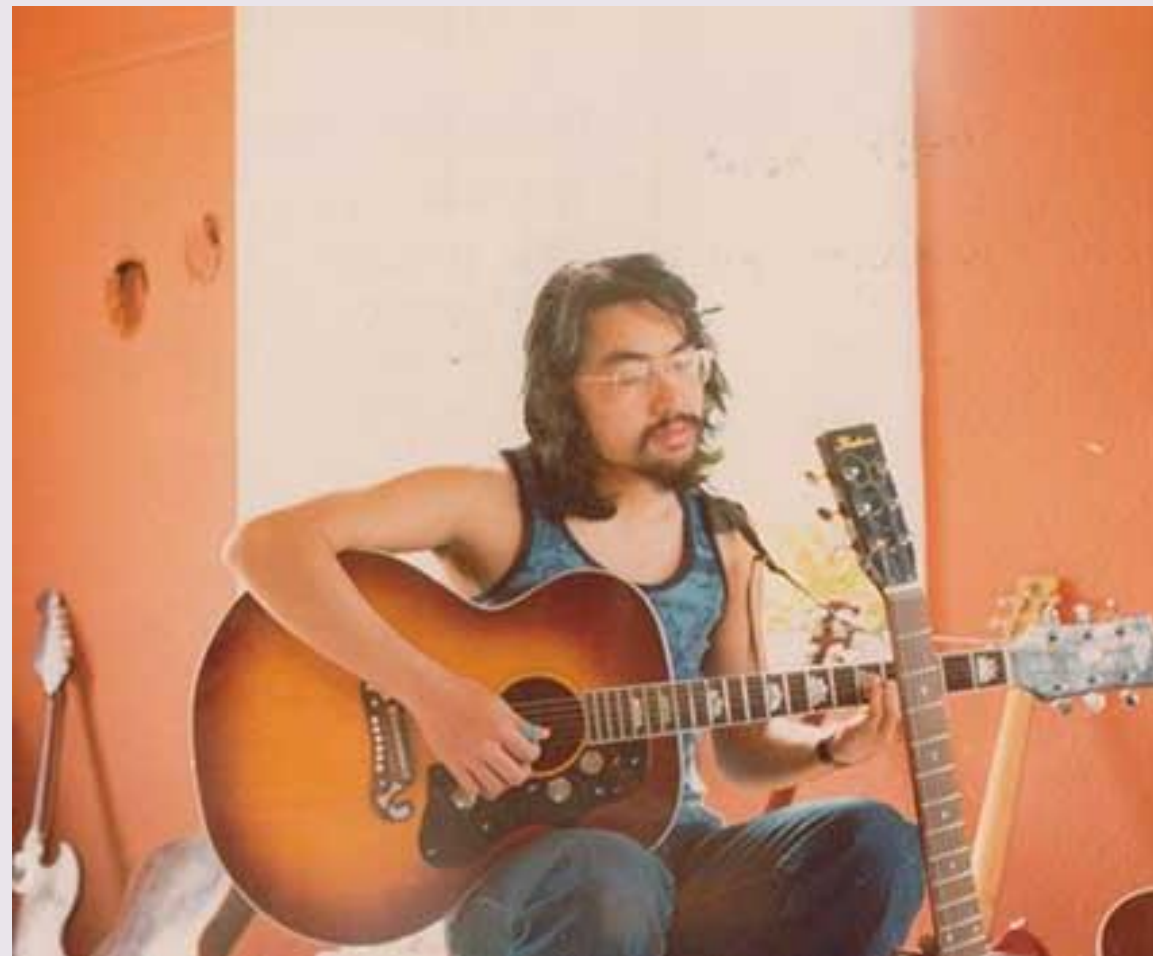
- Tēvas buvo okeanografas. Motina, būdama paauglė, vos nežuvo 1945 m. rugpjūčio 9 d. per Nagasakio atominį bombardavimą.
- 1960 m. tėvas gavo paskyrimą į Sautamptono Nacionalinį okeanografijos centrą ir šeima išvyko į Didžiąją Britaniją.

(2)

Jaunystėje Kazuo Ishiguro labai mėgo muziką ir planavo tapti profesionaliu muzikantu. Tačiau bandymai koncertuoti įvairiuose klubuose nebuvo sėkmingi.

Muzika:

<https://www.theguardian.com/books/2015/mar/15/kazuo-ishiguro-i-used-to-see-myself-as-a-musician>

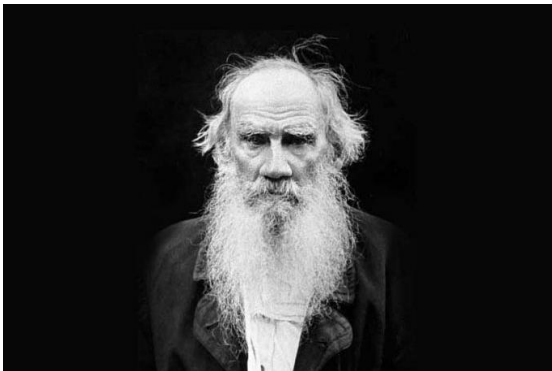

(3)

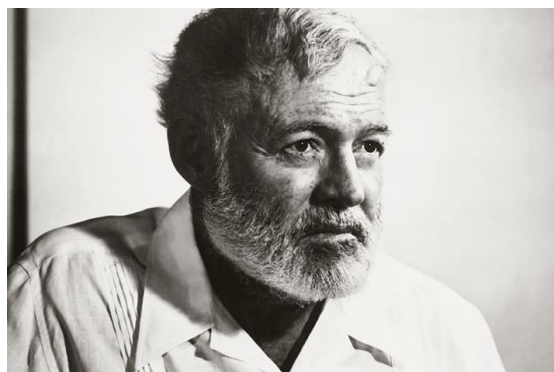
1974 m. jis įstojo į Kento universitetą, kur studijavo anglų kalbą ir filosofiją. 1978 m. jam buvo suteiktas magistro laipsnis. Vėliau studijavo Rytų Anglijos universitete, kur lankė kūrybinio rašymo kursus.

Kurį laiką dirbo socialinį darbą Londone.

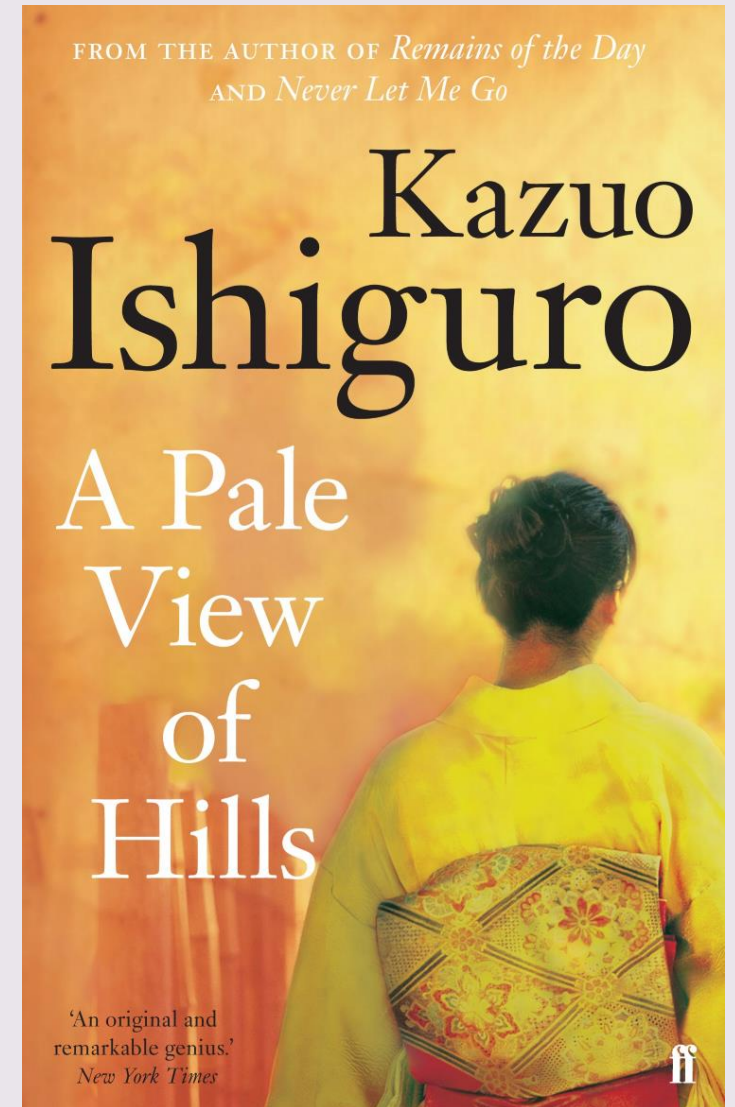
Kazuo Ishiguro kūryba

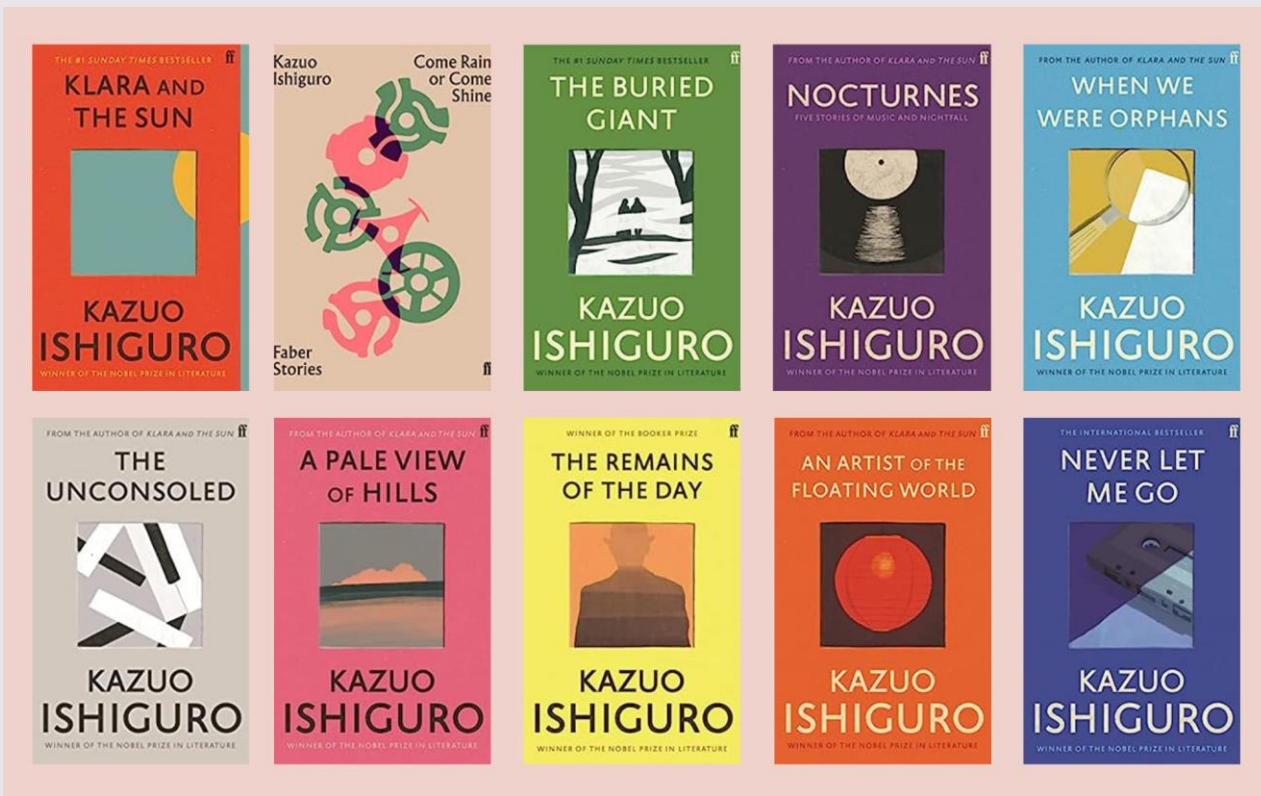
Pasak paties Kazuo Ishiguro, labai didelę įtaką jam padarė Tolstojaus, Čechovo, Džoiso, Ficdžeraldo, Folknerio ir Hemingvėjaus kūryba.

Debiutas

- Kazuo Ishiguro kaip rašytojo debiutas įvyko 1981 m., kai britų literatūros antologijoje *Introduction: Stories by New Writers* buvo paskelbti trys jo apsakymai.
- Po metų pasirodė romanas *A Pale View of Hills*, kuris buvo apdovanotas Winifred Holtby Memorial Prize.
- O 1983 m. Kazuo Ishiguro buvo įtrauktas į *Granta* žurnale skelbiamą geriausių jaunųjų britų rašytojų dvidešimtuką.

Kazuo Ishiguro knygos

A Pale View of Hills (Blyški kalvų panorama; 1982)

Plūduriuojančio pasaulio menininkas (1986; 2019)

Dienos likučiai (1989; 2000)

The Unconsoled (Nepaguodžiamieji; 1995)

When We Were Orphans (Kai buvome našlaičiai; 2000)

Neleisk man išeiti (2005; 2006)

Palaidotas milžinas (2015; 2020)

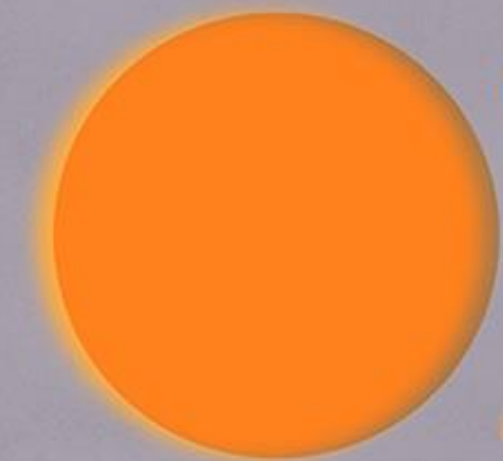
Klara ir Saulė (2021)

Siužetas

Pagrindinė knygos veikėja – Klara. Tai dirbtinio intelekto produktas, robotas, kurio užduotis – neleisti žmonėms jaustis vienišais. Robotų užduotis – jaunimą išmokyti socialumo, palaikyti draugiją, bendrauti, globoti. Romane tokie robotai vadinami DD (Dirbtinis Draugas), o jų gyvybę palaiko saulės skleidžiama energija.

Klara patenka į sergančios mergaitės Džouzės namus. Ten gyvendama ji stengiasi perprasti Džouzę, kad galėtų ne tik jai padėti reikiamu metu, bet ir nuspėti jos ateities veiksmus, pasirinkimus tam tikrose situacijose. Vėliau paaiškėja, jog Džouzei mirus, Klara turės perimti jos gyvenimą, t. y. tapti Džouzės kopija.

Kazuo Ishiguro

2017
NOBELIO
LITERATŪROS
PREMIJOS
LAURĖTAS

balta lankos

Klara ir Saulė

Pagrindinės romano temos

- Meilė;
- Pasiaukojimas;
- Žmonijos pažanga ir jos kaina;
- Tikėjimas ir viltis.

Meilė

Kazuo Ishiguro „Klara ir saulė“ – tai istorija apie meilę iš labai skirtingų perspektyvų.

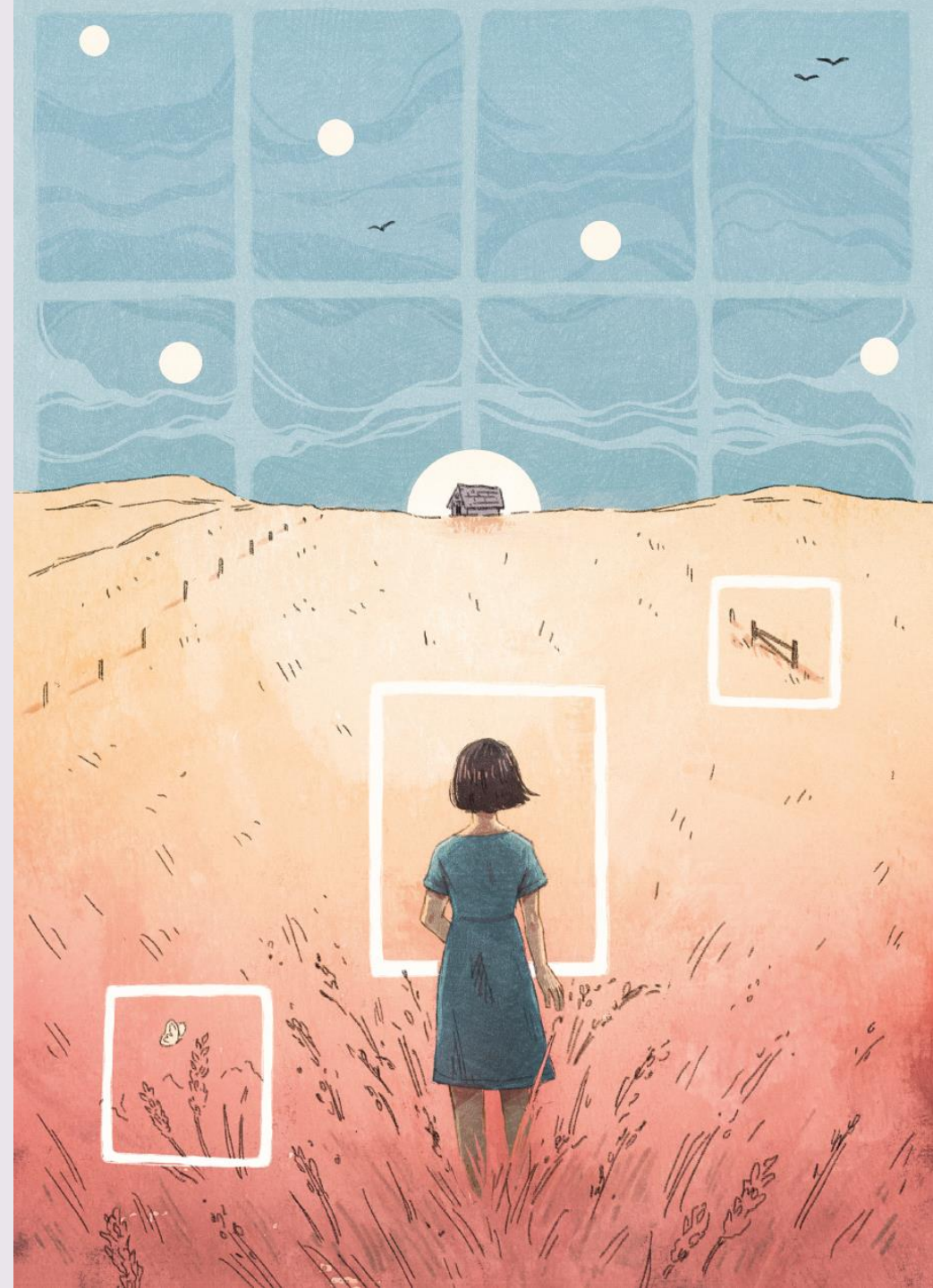
- Tėvų meilė vaikams;
- Pirmoji paaugliška meilė;
- DD jaučiama meilė [?].

Romane keliami klausimai:

- Ar gali robotas jausti meilę?
- Ar žmogų gali pakeisti identišškai atrodantis ir besielgiantis robotas?
- Kas slypi žmogaus širdyje? Ar robotas gali tai perprasti ir atkartoti?

Pasiaukojimas

- Mamos pasiaukojimas dėl sergančios dukters [?]
- Klaros atsidavimas ir pasiaukojimas dėl Džouzės.

Klara dėl Džouzės

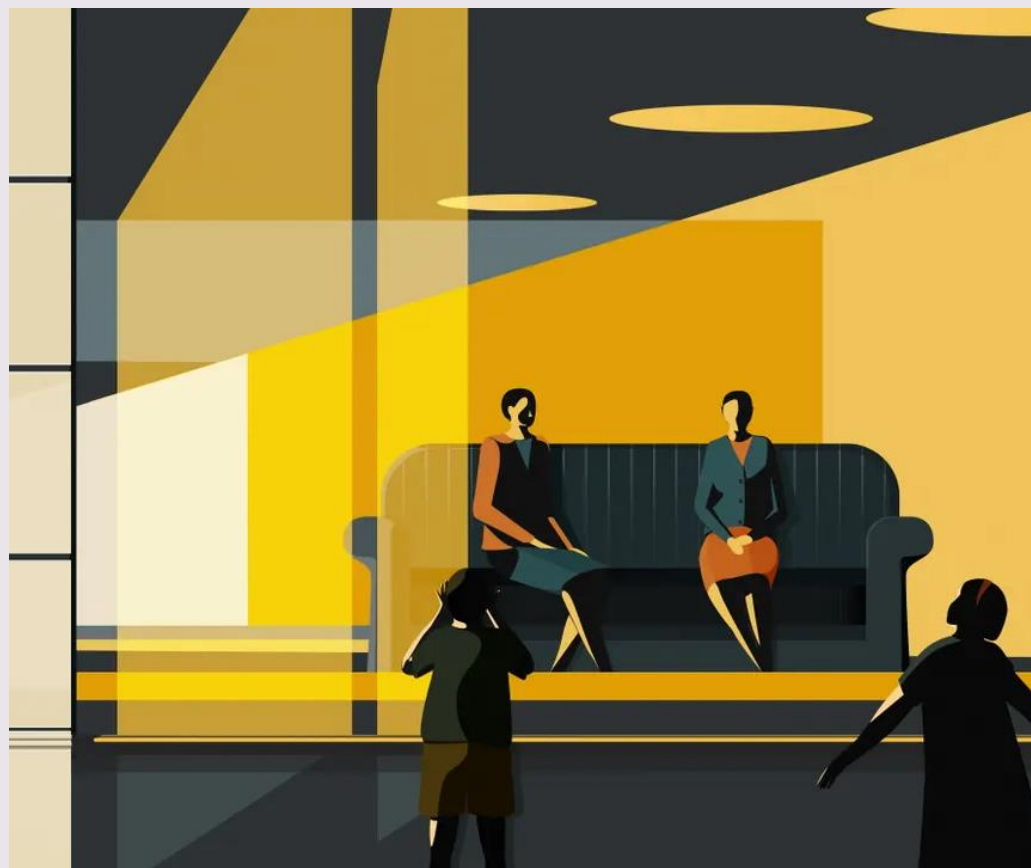
Prireiktų mažyčio pjūvio. Po ausim. Tikėtų bet kuri ausis. Mums reikėtų įrankio, ko nors smailaus ar aštria briauna. Reikia pradurti tik tą išorinį sluoksnį. Po juo, na, manyčiau, turėtų būti maža sklendė, kurią galėčiau atlaisvinti, o paskui vėl užveržti pirštais.

Pažanga ir jos kaina

- „Pakylėjimas“ – procedūra, skirta vaikų intelektui padidinti. Tėvai renkasi ar ją atlikti vaikams. Ši procedūra yra būtina sąlyga kiekvienam elitiniam koledžui, universitetui. Žmogaus genų modifikacija.
- „Pakylėjimas“ – socialinio statuso įrodymas.
- Suaugusieji nuolatos dirba, tad vaikai mokosi tik nuotoliu namuose, o juos prižiūri DD robotai.
- Tarša temdo dangų ištisomis dienomis ekologinė katastrofa.
- Žmogus / Daiktas

Tarša

Kūtingso Mašina – mintyse ją taip praminiau dėl užrašo didelėmis raidėmis ant šono – pradžioje ėmė aukštu balsu švilpti, nė iš tolo ne taip baisiai, kaip burzgė grąžtai, ir ne ką blogiau už Vedėjos dulkių siurblių. Bet jai iš stogo kyšojo trys trumpi piltuvėliai, ir iš jų pradėjo rūkti dūmai. Pradžioje dūmai kilo nedideliais baltais debesėliais, paskui patamsėjo, kol jau nebekilo pavieniais debesimis, o vienu tirštu ir nenutrūkstamu.

Tikėjimas ir viltis

- Nėra tradicinio Dievo ir/ar religijos.
- Saulė laikoma Dievu, į ją kreipiamasi pagalbos.
- Klaros auka Saulei.
- Saulė visa ko lėmėjas.

Tikėjimas ir Viltis – > Išsigelbėjimas?

Turėjau drąsiai pasinaudoti atsivėrusia proga, nes kitaip visos mano pastangos – o ir Riko pagalba – bus veltui. Todėl sutelkiau mintis ir pradėjau kalbėti. Iš tiesų netariau žodžių balsu, nes žinojau, kad Saulei žodžių kaip tokių nereikia. Bet norėjau išreikšti mintis kuo aiškiau, todėl greitai ir tylomis dëliojau mintyse žodžius ar kažką panašaus į juos: „Prašau padaryti taip, kad Džouzė pasveiktų. Taip, kaip padarėte Elgetai“.

* Ar viltinga romano pabaiga?

Žanras

„Romaną „Klara ir Saulė“ kai kas mėgina priskirti prie mokslinės fantastikos knygų: jo veiksmas vyksta ateityje, kalbama apie genų inžineriją. Bet pats rašytojas interviu yra sakęs, kad nors Klara yra dirbtinio intelekto būtybė, šio personažo (ir pasakotojo) idėja ateina ne iš mokslinės fantastikos srities, o iš vaikiškų knygelių su paveikslėliais, kur istorija sekama žaislo, pavyzdžiui, lėlės ar meškučio arba gyvūnėlio, akimis, kur pasitaiko subtilių užuominų vaikui apie liūdnius ir sunkius dalykus, kurių gyvenime gali pasitaikyti“.

L. Valantiejūtė, Istorija apie tai, kas mus daro žmonėmis ir ką reiškia mylėti. Apie K. Ishiguro romaną „Klara ir Saulė“.

Plg. lietuvių literatūra

Pasiaukojimas

1. Juozas Tumas Vaižgantas „Dėdės ir dėdienės“:
 - Mykoliuko pasiaukojimas dėl brolio šeimos.
2. Šatrijos Ragana „Sename dvare“:
 - Mamatės pasiaukojimas dėl šeimos.

Tikėjimas

Kristijonas Donelaitis „Metai“:

- Kristijonas Donelaitis Viešpatį parodo kaip pasaulio kūrėją, gamtos harmonijos bei trokšamos tvarkos lėmėją. „Metų“ Dievas ne rūstus baudėjas, o dangiškasis „tėtutis“.
- Knygoje „Klara ir Saulė“ konkretaus Dievo nėra, tačiau Saulės vaizdinys prilygsta dieviškajam. Klara mano, jog Saulė lemia daugelį jos ir žmonių gyvenimo dalykų.

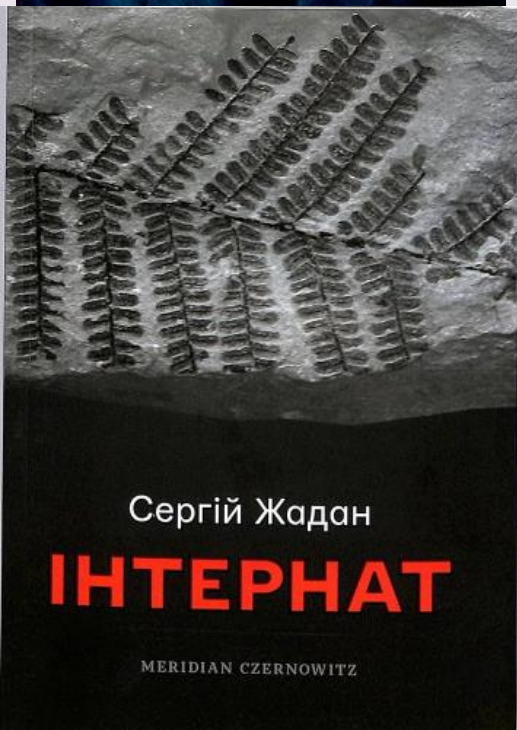
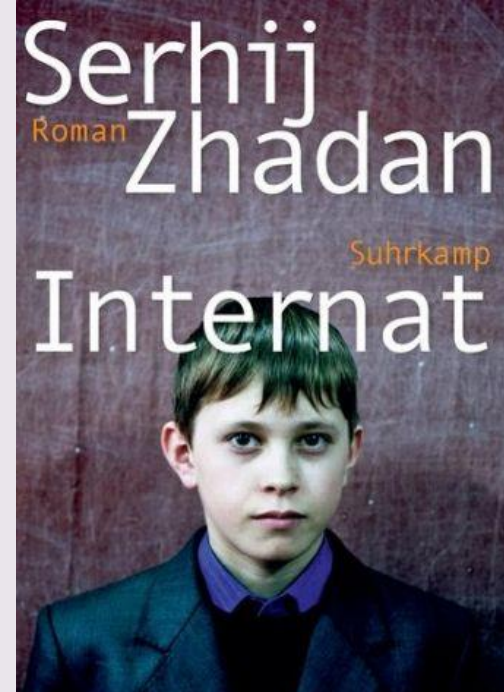
Debatai: „Ar kviesiu į pasimatymą DI?“

Diskusija: Kas mus daro žmonėmis? / Ką reiškia mylėti?

Šaltiniai:

1. Ishiguro, K. (2021). *Klara ir Saulė*. Vilnius: Baltos lankos.
2. Karalius, M. (2022). Kazuo Ishiguro „Klara ir Saulė“. Gyvenimas be empatijos, bet su robotais – koks jis? Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/kultura/naujiena/literatura/kazuo-ishiguro-klara-ir-saule-gyvenimas-be-empatijos-bet-su-robotais-koks-jis-286-1617080>
3. Valantiejtė, L. (2021). Istorija apie tai, kas mus daro žmonėmis ir ką reiškia mylėti. Apie K. Ishiguro romaną „Klara ir Saulė“. Prieiga per internetą: <https://www.bernardinai.lt/istorija-apie-tai-kas-mus-daro-zmonemis-ir-ka-reiskia-myleti-apie-k-ishiguro-romana-klara-ir-saule/>
4. Gancevskaitė, D. (2017). Kazuo Ishiguro ir Neilas Gaimanas: apie žanrinį snobizmą ir sumautą drakoną. Prieiga per internetą: <https://www.zurnalasmetai.lt/?p=2474>
5. Corrigan, M. (2021). 'Klara And The Sun' Is A Masterpiece About Life, Love And Mortality. Prieiga per internetą: <https://www.npr.org/2021/03/03/972841445/klara-and-the-sun-is-a-masterpiece-about-life-love-and-mortality>

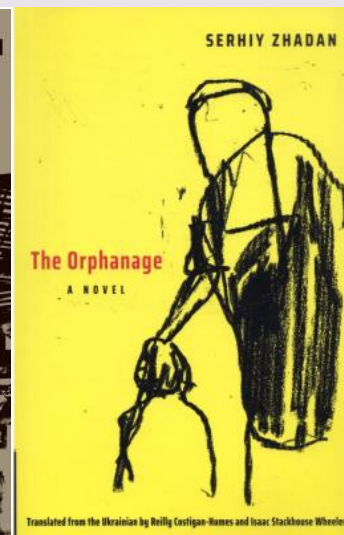
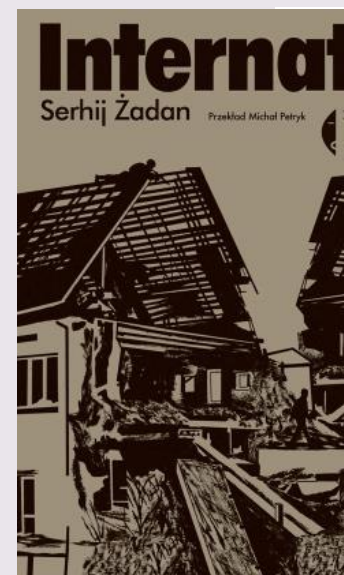
Medžiaga pamokai

Karo knyga.

Vieno atvejo analizė:

Serhij Žadan. Internatas

(kitos knygos, 2021)

Sergijus Žadanas

„Žadanas – tai toks
šiuolaikinis ukrainiečių
Whitmanas“, – sako
Marius Burokas.

Knygos siužetas/anotacija

Ukrainiečių kalbos mokytojas Paša keliauja per fronto liniją pasiimti sūnėno iš internato. Pavoingos kelionės metu jis priverstas permąstyti savo pažiūras ir pasirinkti, į kurią pusę stoti. Pro langą matomi nuniokoti miestai ir miesteliai, ginkluoti kareiviai ir be namų likę žmonės nepadedą apsispręsti. Leisgyvis senukas su ką tik iš mokyklos parbėgusia anūke, paskubomis svetimus kailinius užsimetusi ir gatvėje atsidūrusi Vira, kita kiek isteriška moteriškaitė, kažkodėl įsikibusi tuščio lagamino, – kiekvienas jų turi savitą įvykių versiją. Surasti vieną tiesą tampa sunku. Ar tai išvis įmanoma?

Medžiaga pamokai (1)

PAMOKOS DALYS, PAGRINDINĖ
MEDŽIAGA, NAMŲ DARBAI

*Diskusija Ar reikia karo metu kalbėti apie karą? /
Kovoti ar prisitaikyti?*

Diskusiją inspiruoja poeto Gyčio Norvilo diskusinis klausimas PDR: „Kokia yra, turėtų būti poezija po Bučos, Irpinės, koks iš esmės poezijos vaidmuo, ar ji apskritai dar įmanoma? Ką ji veikia šlykštybės akivaizdoje?“ Ką veikia literatūra?

MOKINIŲ GEBĖJIMAI, PAMOKOS
EIGA

- Jeigu atsiranda įvairių nuomonių, mokiniai susiskirsto į už/ prieš grupes ir diskutuoja, savo poziciją argumentuoja, lavina viešojo kalbėjimo įgūdžius, mokosi spręsti probleminį klausimą.
- Diskusija pradedama nu pasvarstymų, kas, kaip ir kodėl įamžinama karo literatūroje. Prisimenama katastrofų literatūra.
- Integracija su istorija.

Probleminio klausimo svarstymui

„Įpratot visą gyvenimą slapstytis. Įpratot, kad esat niekuo dėtas, kad visada kas nors už jus išspręs, kas nors viską išvairuos. Bet štai, įsivaizduokit, neišspręs ir neišvairuos. Ne šį kartą. Seniai reikėjo apsispręsti, kurią pusę palaikote.“

Medžiaga pamokai (2)

PAMOKOS DALYS, PAGRINDINĖ MEDŽIAGA, NAMŲ DARBAI

Minčių lietus: Susitelkę į ištrauką leiskite mintimis laisvai plaukti ir užrašykite, kas atėjo į galvą per penketą minučių. Pasiseks, jei ištrauką perskaitysite atidžiai. Nevertinkite to, kas atėjo į galvą, o tiesiog užrašykite bet kaip.

Pamokos apibendrinimas: kokią įtaką literatūrai daro karas?

STOTIS (plg. Vandos Juknaitės apsakymas „Stotis“)

Namų užduotis: Laiškas mano bendraamžiui Ukrainoje. Mokiniai rašo rišlų kūrybinį, probleminį tekstą.

MOKINIŲ GEBĖJIMAI, PAMOKOS EIGA

Bandoma pagrįsti teiginį, kad literatūra liudija tai, kas vyksta labai ARTI.

Tai knyga, žyminti postmodernų rašymą. Kodėl romaną galime vadinti postmoderniu?

Kurdamas romaną rašytojas turi pasirinkti poziciją – ne idėjinę ar politinę, o pasakotojo poziciją, jo optiką. Ką renkasi šio romano autorius? [atsakant galima pasiremti interviu su S. Žadanu]

Ištrauka aptarimui:

Stotis nudažyta geltonai, tačiau dažai nuo lietaus apsunko, patamsėjo. Valstybines vėliavas apdairiai nukabino nuo kolonų: supranta, kad armija palieka miestą, verčiau neerzinti tų, kurie ateis jai pasitraukus. Prie kolonų šiukšliadėžės grūste prigrūstos ryškiaspalvių pakuočių ir plastiko. Virš jų, ant tuščių kokakolos butelių, karo keli kruvini tvarsčiai. Kraujas taip pat ryškus. Šiukšlių seniai niekas neveža. Net balandžiai nesisuka apie jas.

Sniego kąsniai ant stogo, sukumpę medžiai tolumoje, dangus stingdamas leidžiasi žemyn. Paša bėgioja žvilgsniu aukštyn žemyn ir staiga pastebi juos – šimtus šiltų paukščių krešuliukų, susigniažusių kaip kumščiai, šimtus paukščių snapų, nusitaikiusių į jį iš viršaus, šimtus akių, apvalių, sustingusių iš kasdienės baimės. Balandžiai glaudžiasi viens prie kito, lipte sulipę viršuje, virš kolonų, po stoties frontonu, sprauste spraudžiasi viens į kitą lyg sušalę, nors jiems iš tikrųjų nešalta – jiems baisu: jie bijo triukšmo anapus kombinato, bijo išsišakojusių gatvių tylos, bijo gyvsidabrio atšvaitų dangiais, bijo, kad aplinkui nieko nėra.

Skaitome, aiškinamės, aptariame, analizuojame

KLAUSIMAI TEKSTO SUVOKIMUI

- Suformuluokite teksto temą. Kas ją nurodo?
- Aptarkite ištraukos problematiką.
- Kokie vaizdai ryškinami ištraukoje? Ką iš jų sužinome apie veikėją?
- Kokia aplinka vaizduojama, kas joje svarbu. Argumentuokite.
- Žmogaus [Pašos] santykis su erdve.
- Apibūdinkite, kaip kyla įtampa.
- „Sukataloguokite“ aplinką, karo peizažą, gamtą.
- Apibūdinkite sakinių struktūrą. Kokia pasakojimo nuotaika skleidžiasi? Kokia ištraukos prasmė viso romano kontekste. Argumentuokite.
- Kodėl taip pavadintas romanas? Aptarkite *internato* prasminį krūvį.

UŽDUOTYS TEKSTO ANALIZEI

- Teksto segmentacija.
- Pasakotojo perspektyva: kas pasakoja? kieno akimis žvelgiama?
- ***internātas*** [lot. internus — vidinis]: 1. mokyklos bendrabutis toli gyvenantiems mokiniams; 2. uždara mokykla, kurioje mokiniai mokosi ir gyvena.
- Kelionės leitmotyvas. 3 dienų kelionė į *ten* ir *atgal*.
- Mokytojo literatūrinis portretas. Mažius (p. 159). **Ukrainiečių kalbos** mokytojas.
- Galia ir bejėgystė.
- Binarinė opozicija *savi* / *svetimi*; *savas* / *kitas*, *kitoks*.
- Nupieškite konkrečios ištraukos emocijų kitimo kreivę.

Užbaigai

**Galima lyginti su Sigito
Parulskio poezija,
romanis.**

Literatūra:

- **Audioknyga:** <https://audioteka.com/lt/audiobook/internatas> ; https://www.youtube.com/watch?v=_unajwbxedo
- Peizažas vykstant mūšiui. Pokalbis su Serhijumi Žadanu. *Literatūra ir menas*, 2017-09-22. Prieiga per internetą: <https://literaturairmenas.lt/literatura/peizazas-vykstant-musiui-pokalbis-su-serhijumi-zadanu>
- S. Žadanas nominuotas Nobelio premijai: <https://www.15min.lt/kultura/naujiena/literatura/ukrainieciu-rasytojas-serhijus-zadanas-nominuotas-nobelio-literaturos-premijai-286-1653192>
- Apie romaną: <https://www.delfi.lt/kultura/naujienos/isleistas-serhijaus-zadano-romanas-internatas-pades-suprasti-ivykius-ukrainoje-89110857>
- Apie romaną: <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1672759/internatas-tikrais-ivykiais-paremtas-romanas-apie-kara-donbase-ir-jame-atsidurusi-daug-galios-neturinti-zmogu>
- Gytis Norvilas, Poezijos atlaidai, arba poezija po Bučos . Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1790577/gytis-norvilas-poezijos-atlaidai-arba-poezija-po-bucos>

**Klausimai,
pasiūlymai**

zydrone.kolevinskiene@vdu.lt